

# La massa forestal del Gresolet

per S. LLENSA I DE GELCEN

*Entre els pocs boscos que ens queden n'hi ha un que pot qualificar-se de meravella. Ens referim al bosc del Gresolet.—LLUÍS ESTASSEN*

QUAN cursàrem la Silvicultura a l'Escola Superior d'Agricultura, el notable professor i distingit amic nostre senyor Josep L. Vives, ens havia parlat d'una manera tan reiterada i en termes tan elogiosos del bosc del Gresolet—el parc nacional de Catalunya, com l'anomenen alguns autors—que ens sentírem vivament esperonats pel desig de visitar-lo i poder contemplar amb els nostres propis ulls les belleses naturals congregades en aquell deliciós paratge, orgull de les serralades pirinenques i de la terra catalana.

Vençudes algunes petites dificultats d'organització—que indefectiblement sempre sorgeixen quan hom tracta de portar a cap una excursió de certa envergadura—, el nostre anhelat projecte anava a tenir, amb l'ajuda de la Providència, una prompta realització: formant una colla reduïda, però entusiasta d'amics, tots ells amants de la Naturalesa, després de fer nit a Guardiola de Berga, empeníem amb l'ànima joiosa i el pas decidit el camí que havia de conduir-nos al famós bosc del Gresolet.

**Dades geogràfiques.**—En l'opuscle «El bosc de Gresolet, parc nacional de Catalunya», el seu autor, L. Estassen, ens fixa esquemàticament la posició geogràfica del Gresolet, utilitzant un llenguatge elegant i ben inspirat: «En un replec de les muntanyes bergadanes, amagat entre timbes, hi ha un oasi de verdor; el Pedraforca, la muntanya gegantina, li serveix de fita i els seus cims semblen mirar-se'l amorosit als seus peus, a l'ensem que amenaçadors, com guaita desconfiat que vigila un preuat joiell...»

En efecte; el bosc del Gresolet es troba situat en la part nord-oriental de l'Alt Bergadà, a una quinzena de quilòmetres, aproximadament, de Guardiola. Li serveixen de límits geogràfics naturals: al N., els enormes contraforts de la Serra del Cadí, tallats en sec i que el resguarden totalment dels freds vents de tramuntana; a l'E., el frondós coll de Bauma; al O. S. O. la mola acanalada, aspra i superba del Pedraforca, i al S., la fèrtil i riallera vall de Saldes.

La petita vall del Gresolet ocupa el fons d'una cubeta encerclada i protegida per penyals abruptes, fondes baumes i atrevides arestes. Solament aconseguen obrir-se pas pel costat de Saldes, i és per allí, per aquell engorjat que bentost s'eixampla i es converteix en fecunda vall, per on s'escolen les aigües joganeres del torrent o petit riu que porta el mateix nom que el bosc. Aquest torrent, o riuet, en arribar a Maçanés, esdevé tributari de la riera salada de Saldes, que té l'origen en la serra d'En Cija, a 1.720 metres d'altitud.

«Es la mateixa forma de la vall—copiem C. A. Torras—que ha donat nom al Gresolet. Constitueixen els tres becs del gresol o grisol: la clotada del Collell, per on es va a Saldes, la sotalada del coll de Bauma i l'estret de Moronta, per on s'escorre encongít i ràpid el petit riu del Gresolet, d'aigües cristallines i pures.»

Assenyala la ruta que ha de seguir el vianant que es dirigeix del Gresolet a Saldes, l'estret o engorjat de Moronta, mencionat darrerament.

Heus aquí algunes altituds per a completar l'aspecte geogràfic del Gresolet: Ermita de Nostra Senyora del Gresolet, 1.270 m.; Coll de Bauma, 1.560 m.; Coll de Moronta, 1.884 m.; Pedraforca, 2.493 m.; Saldes, 1.265 m.

**Breu ressenya històrica.**—El bosc de Gresolet és indivís i fou cedit pels antics senyors de Bagà al municipi de Saldes. Tots els habitants caps de casa d'aquest poble són copropietaris d'aquesta massa forestal; és a dir, que individualment només poden explotar el bosc a mesura de les seves necessitats domèstiques, però no comercials. Es per aquest motiu que aquesta gran massa arbòria, que encara hom pot avui admirar en tot el seu esplendor, s'ha mantingut íntegra i sempre verge de tota profanació.

En una ocasió, però, per l'excessiva credulitat i bona fe de molts i per la baixa cupiditat d'alguns altres, la massa forestal del Gresolet va veure's seriosament amenaçada i en perill d'ésser anorreada per sempre més. Va produir-se aquest podríem dir-ne atemptat, en 1920. Un

delegat de la «Sociedad Anónima Carbones Berga», obrant en nom d'aquella i en combinació amb els cacics o capmaçats de Saldes i de Maçanés (1), que abusaven de la influència política, va proposar als habitants dels pobles esmentats, prèviament coaccionats, la venda de tots els arbres del bosc del Gresolet, *sense distinció de dimensions*,



*Un aspecte de la magnífica boga de pins i de faigs del Coll de Bauma*  
(clixé J. Aulet)

pel preu ridícul de dues-centes cinquanta mil pessetes i la promesa de crear, al cap de deu anys d'explotar el bosc, un tramvia o via fèrria *de caràcter particular* que permetés als habitants d'aquells poblats d'explotar els dipòsits miners de turba i de betum mineral allí existents.

L'escriptura definitiva estava autoritzada i enllestida a Berga; sols mancava signar-la. El terme «de caràcter particular» que es donava a l'explotació del ferrocarril promès, però, no fou sortosament plaent a molts dels habitants de Saldes i els féu reflexionar; en efecte, es deien, el ferrocarril que se'ns promet no és públic, i per tant, serà de molt poca utilitat per a nosaltres i els pobles veïns.

(1) El poble de Maçanés pertany al Municipi de Saldes.

Aquesta indecisió fou un entrebanc momentani que va aprofitar el doctor J. Trasserra, home desinteressat i molt solvent, per tal que no s'arribés a cap acord definitiu i per promoure ràpidament un ambient d'oposició en tot el país a fi d'evitar aquella venda que significava la destrucció total del bosc del Gresolet i l'aportació de l'esterilitat i de la ruïna a tota la comarca (1). La seva veu va trobar ben aviat ressò: un nodrit grup d'intellectuals i d'amants de la Naturalesa, posseïts d'una ben noble indignació i plens de fervorós entusiasme varen escampar a tots els vents la seva propaganda desinteressada en pro del manteniment del bosc del Gresolet. No tardaren el Centre Excursionista de Catalunya i algunes altres entitats culturals importants a adherir-se a la campanya, i fou tan intensa i tan espontània aquesta, que va merèixer finalment l'ajuda de les Corporacions oficials.

Els dirigents del Districte forestal de Barcelona, Girona i Balears varen acordar com a mitjà més pràctic per tal d'oposar-se a la tallada del bosc, instruir un expedient d'investigació i classificació del mont del Gresolet. Recopilades totes les dades i reclamacions referents a l'esmentat bosc, la superioritat forestal va declarar que deixava anul·lada la seva venda i va fixar, definitivament que tots els habitants de Saldes i de Maçanés tenien participació *ex aequo* en l'usdefruit del bosc del Gresolet i fou declarat aquest d'utilitat pública.

L'informe va obrir-se el 17 d'abril del 1921 i porta la signatura de Manuel d'Andrés, Enginyer de monts.

**Aspecte botànic-forestal.**—«Es necessària una ploma molt hàbil i ben dotada—ha dit un escriptor—per a copsar i descriure tots els detalls minuciosos i saber expressar d'una manera precisa i fidel les impressions que aquelles bosquíes desperten en el més íntim del nostre ésser.» I així és, en efecte. El qui visiti aquells paratges convindrà que tot el que s'escriu sobre el paper és un migrat reflex de la realitat.

El bosc del Gresolet es troba localitzat sobre les calices gris-terroses del cretàc superior i ocupa oficialment la superfície de 195 hectàrees. Evidentment no és la seva extensió el que fa d'ell una cosa remarcable, gosàriem dir única; altres boscos molt més grans hi ha a la nostra terra i no assoleixen de bon tros la fama de què aquell gaudeix. El que constitueix l'atractiu i la meravella del Gresolet és la seva situació excepcional, el conjunt de la seva flora rica i variada, la nota

(1) Si hom vol seguir amb detall el procés d'aquesta famosa proposició de venda, pot consultar l'obra de J. Trasserra: «Algunes notícies sobre la venda del bosc del Gresolet» Madrid, 1921).

gaia de la blanca ermita, la corpulència verament extraordinària, gegantina dels arbres centenaris que el poblen.

Penetrem al bosc del Gresolet pel coll de Bauma (1.560 m.), deixant enrera i a la nostra dreta, en direcció a les crestes del Cadí, una nodrida colònia de *Genista Scorpius*, a la qual hem vist associada fins fa poc tota una munió de plantes del migdia, tals com *Stachys arvensis*, *Thymus serpyllum* (salsa de pastor) i *T. vulgaris* (farigola), que han



*El Pedraforca des del Coll de Vena. La presència del colós cadinenc anuncia la proximitat del bosc del Gresolet* (clixé J. Aulet)

seguit la peregrinació d'aquelles cap al Pirineu, com diu molt bé el doctor Font i Quer.

El que tot seguit colpeix pregonament els nostres ulls, a mida que ens endinsem en l'atapeïda boscúria, és la magestat i la bellesa dels pins rojalets o urgellencs (*Pinus silvestris* L.) aplegats a l'entorn nostre: severs i entrecreuant llurs branques formen un dosser de verdor que gairebé no deixa filtrar els raigs solars. Per donar una idea de la seva corpulència, direm només que foren uns quants els exemplars que sobrepassaren els 3 metres de circumferència mesurats a 1.30 m. sobre el nivell del sòl i que la seva alçària no era inferior als 25 m.

Continuant la davallada vers la petita vall del Gresolet, es comença de notar, entre la massa dels pins urgellencs o blancs, a uns 1.400 metres d'altitud, algun que altre faig de grandària notable que aprofita les clarianes per donar, amb la tonalitat clara del seu fullatge, una

nota alegre a l'auster paisatge format per les copes axiprerades i verd-grisenques dels pins. A mida que baixem augmenta ràpidament la població dels faigs, en detriment de la dels pins rojalets que es veuen completament dominats per aquells poc abans d'arribar a les envistes de la pulcra ermita del Gresolet.

En l'itinerari fins ara recorregut el sotabosc està format principalment per boix (*Buxus sempervivens*) que es manté molt abundant en tota l'extensió de la baga (1). Completen el sotabosc alguns servers i muxeres (*Sorbus aucuparia* i *S. Aria* Crantz), *Acer opulifolium*, *A. campestre*, *Corylus avellana*, *Amelanchier vulgaris* i *Lonicera pyrenaica*, que s'arrapa a les parets assolellades que serveixen de contraforts al Cadí.

Les espècies herbàcies pròpies de la Mediterrània han totalment desaparegut i han cedit el seu lloc a tota una plèiade o corrua de plantes nòrdiques que s'apleguen sota l'ombra dels faigs i dels pins, formant un tapís vegetal multicolor. Anotem com a plantes més interessants: *Helleborus viridis*, *Polygala calcarea*, *Campanula persicifolia*, *Stellaria holostea*, *Plantago monosperma*, *Teucrium aureum*, *Teucrium chamaedrys*, *Asplenium viride*, *Phyteuma orbiculare*, *Adenostyles albifrons*, *Lycopodium selago*, *Poa alpina*, etc.

En arribar a la petita vall arrecerada del Gresolet, on es troba situat el santuari del mateix nom, la boscúria s'ha interromput momentàniament per deixar lloc a unes quantes feixes de bon terreny en les quals es conreen patates, blat, sègol i diverses hortalisses. Al costat nord i volent tapar l'excessiva nuesa de les parets del Cadí, la *Genista scorpius florida* torna a fer la seva aparició acompanyada aquesta vegada pel *Viburnum Lantana* (tortellatge) i *Buxus sempervivens* de formes arrodonides. Davant nostre podem contemplar a plaer la impressionant mola del Pedraforca, mostrant les abruptes canals i les timbes pregones.

Mentre, seguint la sotalada del Collell, en direcció a Saldes i a la falda mateixa del Pedraforca, dominen els faigs i els pins urgel·lencs, un xic més amunt aquestes espècies forestals es veuen substituïdes pels avets de port inconfusible que s'enfilen decidits cap a les altures i que assoleixen llur màxim esplendor a la canal Llarga, a la d'en Riambau i al coll de Pi Ajegut, on es poden admirar exemplars prodigiosos de 40 i fins de 50 metres d'alçària, perfectament rectes. En la part més alta d'aquesta zona d'avets, cap als 1.700 m., comen-

(1) Al Bergadà donen el nom de baga a un bosc de pins o de faigs.

cen a fer la seva aparició els primers pins negres (*Pinus uncinata*, Ramd.) que ben aviat deixen enrera els avets, que escarpen tots sols les adustes canals i carenes de la gran serralada, i lluiten individualment entre si per tal d'aconseguir un lloc prou humífer on puguin fixar les seves arrels. Es pot dir que els últims exemplars de pi negre cessen



*Un reeixit contrallum del Pedraforca, el guardià del bosc del Gresolet adossat a les seves faldes* (clivé J. Cama)

a una altitud de 2.100 m. en aquesta vessant llevantina del Pedraforca.

Degudament reposats prosseguim la nostra interrompuda marxa en direcció a Gòsol, enfilant el corriol que serpenteja tota la llargada de l'estret de Moronta per on s'esmuny el torrent de les Dogues. No tardem a veure'ns envoltats d'una boscúria densíssima formada gairebé exclusivament pels faigs, però cap als 1.400 m. vénen a incorporar-s'hi els *Pinus silvestris*. Aquests darrers, a mida que hom ascendeix, van prenent cada vegada més terreny als faigs i arriben a eliminar-los completament en assolir els 1.600 m. d'altitud.

Anotem pel camí alguns faigs de soca robusta de 3 m. de circumferència a la base, i cap als 1.500 m., al peu mateix del corriol que seguim, se'ns presenta al davant nostre el degà respectable dels arbres

del bosc del Gresolet: és un faig que mesura, a 1.30 m. del nivell del sòl, 4.25 m. de circumferència.

De pins se'n troben també de molt corpulents; n'hi ha que no han pogut resistir la càrrega feixuga dels anys, han caigut com gegants en dies de tempesta i ara jauen a terra les carcasses llurs. Dos dels nostres companys varen mesurar un d'aquests pins aterrats pels agents naturals que sobrepassava els 40 metres de llargada de tronc.

Els boixos de grossa planta que formen la part essencial del sotabosc de l'engorjat de Moronta són tan atapeïts que en certs indrets el fan totalment impenetrable.

En aquells paratges rics en humus, a l'ombra de la gran massa forestal, el terreny es veu invadit d'herba gemada i fresca que aplega en la seva catifa un bon nombre d'espècies rupícoles de colors esclatants i variis. Amb joia constatem la presència de *Ramondia pyrenaica* en plena floració; a més: *Helleborus viridis*, *Aquilegia alpina*, *Orchys maculata*, *Phyteuma orbiculare*, *Valeriana officinalis* (que anteriorment hem observat, arrapada als mateixos murs de l'ermita de Nostra Dona del Gresolet), *Hepatica triloba*, *Campanula speciosa*.

Atravessem les aigües cristallines i rialleres del torrent de les Dogues. Notem a les immediacions del torrent: *Nepeta nepetella*, *Ononis rotundifolia*, *Alchemilla astrophylla*, *Sorbus latifolia* (per cert que es troba un exemplar de dimensions poc corrents al peu mateix del torrent; mesura 10-12 m. d'alçada i 1.10 m. de volt al peu del tronc), *Saxifraga longifolia*, *Scutellaria alpina*, *Petasites niveus* i *Teucrium botrys*.

Reemprenem l'ascensió a través de la densa baga de pins que ara ens envolta. Assolim, al nivell de 1.650 m., els primers exemplars arbustius de *Pinus uncinata* i vers els 1.800 queden sense competidor—els pins rojalets s'han quedat enrera—i ens monstren altaners els seus troncs sapats i l'exhuberància del seu fullatge ombriu.

Del nostre costat s'ha acabat la massa forestal. A pocs metres sobre nostre i establint connexió entre el Pedraforca i la serralada del Cadí, se'ns presenta el coll de Moronta (1.884 m.) que fins al present la cortina d'arbres ens havia privat de veure. Un darrer esforç, car la pujada és penosa, i aconseguim petjar-lo, no sense abans haver anotat un conjunt de plantes heliòfilles alpines i subalpines, que prendran totseguit embranzida cap als cims de la serra del Cadí: *Aconitum Napellus*, *Galium pyrenaicum*, *Anthyllis vulneraria*, *Eryngium Bourgati*, *Plantago subulata*, *Gentiana verna*, *Nardus stricta*, *Linaria alpina*, *Saxifraga coesia*, *Daphne Cneorum*, etc.



Donem una darrera ullada de recança a la massa magnífica del bosc del Gresolet, que deixem enrera i davallèm ràpidament cap a Gòsol.

Realment, el bosc del Gresolet és el veritable parc nacional de Catalunya. Tenim el ferm convenciment que les lloances que d'ell es facin, a més de les que se n'han fet, mai no seran prou eloqüents per a ponderar les excel·lències del seu harmoniós conjunt.

Déu conservi el bosc del Gresolet per molts anys!

#### BIBLIOGRAFIA

Estassen (Ll.), Suriñach (R.) i Torras (C. A.)—El bosc de Gresolet, parc nacional de Catalunya. Barcelona, 1921. (López Llausàs.)

Font i Quer (Dr. P.)—Nota sobre la flora dels cims de Cadí. Barcelona, 1932. (Bull. S. C. Hist. Nat., vol. XXXII, núm. 1.)

Trasserra (Dr. J.)—Algunes notícies sobre la venda del bosc de Gresolet. Madrid, 1921. (Serra i Russell.)

#### RESUMEN

El parque nacional de Cataluña, como llaman algunos autores al bosque de Gresolet, pertenece al Municipio de Saldes y se encuentra situado en el Alt Bergadá, en el repliegue que forma la sierra del Cadí al tomar contacto con el gigantesco e impresionante *Pedraforca*.

En verdad puede decirse que el bosque del Gresolet es una de las pocas grandes masas forestales catalanas que quedan en pie sin desmembrar. En una ocasión, pero —fué en 1920—, debido a las apatencias incalificables de algunos individuos, el bosque en cuestión estuvo a punto de desaparecer por completo. La serenidad de la mayoría de los habitantes de Saldes y la gran campaña que llevaron a cabo algunas personas de gran valía a favor del mantenimiento íntegro del monte de Gresolet, impidió que se consumase la barbaridad que representaba el querer arrasar aquella bellísima masa arbórea.

El bosque del Gresolet está integrado—desde el punto de vista forestal—principalmente por *Pinus silvestris* y haya (*Fagus silvatica*), formando monte alto, siendo substituídos en las partes más elevadas por los abetos y los pinos negros (*Pinus uncinata*). Todas estas especies tienen representantes centenarios, siendo su talla y su corpulencia muy poco comunes.

El boj (*Buxus sempervivens*) forma en casi toda la extensión del bosque, un subpiso tan bien poblado, y con frecuencia tan denso, que en ciertos puntos convierte el bosque en una selva impenetrable.

Viene a completar la belleza propia de esta gran masa forestal una flora alpina y subalpina que forma un tapiz multicolor, de maravillosos y variados matices.

#### SUMMARY

The National Park of Catalonia, as the forest of Gresolet has been named by some authors, belongs to the municipality of Saldes and it is situated in the «Alt Bergadá» in a fold which the «Serra del Cadí» forms on coming into contact with the huge and impressive *Pedraforca*.

We may say in all truth that the park of Gresolet is one of the few remaining great masses of forest in Catalonia to-day that have not suffered dismemberment. However, on a certain occasion—it was in the year 1920—owing to the reprehensible appetites of certain individuals, the forest in question was on the point of disappearing altogether. The stern serenity of the majority of the inhabitants of Saldes and the fact that certain persons of great prestige carried out a vigorous campaign in favour of the preservation of the Gresolet woodlands in their entirety, wholly prevented the act of valdalism which the demolition of such an extraordinarily beautiful mass of forest would have meant.

From the forestry point of view, the park of Gresolet is principally made up of *Pinus silvestris* and beech (*Fagus sylvatica*) forming wooded uplands. In the highest portions these trees are replaced by spruce and black pines (*Pinus uncinata*). There are centenarian specimens of every one of these species, the height and bulk of which are remarkably uncommon.

The box tree (*Buxus sempervivens*) forms almost throughout the whole extension of the forest a kind of high undergrowth so thickly set and frequently so dense that in certain places the wood has been converted into an impenetrable jungle.

As a finishing touch to the beauty of this splendid mass of forest there is an alpine and sub-alpine flora which forms a many-coloured carpet in a wondrous variety of hues.